

Jak sporządzić testament w domu

Testament jest dokumentem, którego przeznaczenie jest powszechnie rozumiane. Jednak w praktyce liczba sporządzanych testamentów jest nadal niewielka. Najczęściej wymienianą przyczyną tego stanu rzeczy jest naturalna niechęć do myślenia o sprawach ostatecznych. Niezależnie od tego, warto zwiększyć swoją świadomość prawną odnośnie testamentów – stanowią one bowiem prosty i tani sposób na uregulowanie spraw majątkowych bliskich nam osób po naszej śmierci.

Istnieje kilka dopuszczalnych form sporządzenia testamentu. Poniższe rozważania dotyczyć będą **testamentu holograficznego, zwanego także własnoręcznym**. Jest to najbardziej znany sposób pozostawienia ostatniej woli. Należy jednak wiedzieć, że istnieje jeszcze możliwość sporządzenia testamentu w formie aktu notarialnego (testament notarialny) oraz tzw. testamentu allograficznego, czyli poprzez oświadczenie swojej ostatniej woli ustnie wobec wskazanego w przepisach prawa urzędnika, w obecności dwóch świadków (z czego spisuje się stosowny protokół). Ponadto istnieją także szczególne formy sporządzenia testamentu, możliwe do zastosowania wyłącznie w ściśle określonych okolicznościach: forma ustna (testament ustny), tzw. testament podróżny oraz testamenty wojskowe.

W celu poprawnego sporządzenia testamentu nie musimy więc udawać się do notariusza – możemy zrobić to sami w domowym zaciszu.

Jak napisać testament własnoręczny? Wystarczy spełnić ledwie kilka warunków.

Po pierwsze, należy napisać go **w całości pismem ręcznym**. Oznacza to, że nie można posłużyć się wydrukiem komputerowym ani żadną inną niż pismo ręczne formą utrwalenia tekstu, pod którym następnie podpisze się osoba wyrażająca swoją ostatnią wolę (testator). Osoba ta nie może także podyktować treści testamentu komuś innemu, kto ją spíše – nawet własnoręcznie. Pismo ręczne testatora musi być czytelne, lecz powinno to być pismo, którym się on na co dzień posługuje. W przypadku zupełnej nieczytelności pisma testament może pozostać ważny, jednak w praktyce będzie niemożliwy do zrealizowania. Oczywiście osoba niepotrafiąca, albo co prawda potrafiąca, ale z jakiejś przyczyny aktualnie niemogąca pisać i czytać nie może sporządzić testamentu własnoręcznego. Pismo ręczne nie musi być pismem w języku narodowym testatora, jeśli potrafi on pisać w innych językach. Nie musi to być także proste spisanie ostatniej woli – dopuszcza się stosowanie różnorodnych form literackich, np. poezji czy listu. Przepisy prawa nie wymagają użycia wyłącznie klasycznych środków pisarskich. Co ważne jednak, materiał użyty do spisania testamentu (np. kartki papieru) powinien pozostawać ze sobą w takim związku, aby nie było wątpliwości, że tworzy on jednolitą całość. Zwykle wystarczy zastosowanie numeracji oraz ciągu myślowego poszczególnych zapisów.

Po drugie, testament należy **podpisać**. Musi uczynić to osobiście osoba wyrażająca swoją ostatnią wolę. Mimo braku szczegółowych wymagań co do podpisu, warto jednak zadbać, aby został on złożony w odpowiedni sposób. Najlepiej podpisać się **wyraźnie pełnym imieniem i nazwiskiem**. Rozwieje to wątpliwości co do autorstwa podpisu i jego autentyczności. Osoba, która zwyczajowo podpisuje się stawiając tzw. parafę, powinna w przypadku testamentu z tego zrezygnować. Formę podpisu traktuje się dość swobodnie,

mimo to postużenie się parafą lub np. pseudonimem może skomplikować kwestię uznania podpisu w testamencie za ważny. Oczywiście, podpis musi być odręczny. Powinien też znaleźć się pod tekstem rozrządzeń testamentowych. Najlepiej po prostu postawić go **na końcu tekstu**. W żadnym wypadku nie wolno stawiać go na początku, przed właściwą treścią testamentu. Złożenie podpisu np. pośrodku tekstu może doprowadzić do nieważności części testamentu.

Po trzecie, testator musi testament własnoręcznie **opatrzyć datą**. Może to uczynić na wiele sposobów, lecz najważniejsze jest, aby data była wyrażona precyzyjnie i czytelnie. Z praktycznego punktu widzenia najpewniejsze jest wskazanie dnia, miesiąca i roku sporządzenia testamentu. Wpisanie w testamencie daty pozornie wydaje się najmniej istotną jego częścią. W rzeczywistości data stanowi cenną wskazówkę dla dokonania kluczowych ustaleń, np. odnośnie zdolności spadkodawcy do sporządzenia testamentu czy co do jego treści. Dlatego nie należy rezygnować z zawarcia w testamencie daty, mimo że jej brak nie spowoduje nieważności testamentu, jeśli zostaną spełnione pewne wskazane w przepisach prawa warunki. Data powinna być prawdziwa. Inaczej niż w przypadku podpisu, data może zostać zawarta w dowolnym miejscu testamentu.

Pozostaje pytanie, w jaki sposób napisać **właściwą część testamentu**, czyli ostatnią wolę testatora. Niestety nie miejsce tu na omawianie wszystkich możliwości przewidzianych w tym zakresie w przepisach prawa. Taka ostatnia wola może być zarówno bardzo rozbudowana, jak i zawierać się w jednym zdaniu. Może ona dotyczyć tylko jakiejś pojedynczej rzeczy należącej do testatora, lecz również całego jego majątku. Najczęściej jednak testament jest sporządzany, aby przekazać cały majątek jednej lub kilku osobom. Należy wówczas pamiętać, aby poprawnie sformułować tzw. powołanie spadkobiercy. Polskie prawo spadkowe przewiduje powołanie do całości lub części spadku jednej lub kilku osób. Oznacza to, że można np. powołać kogoś do całego spadku lub do połowy spadku (1/3, 1/4, bądź innej części **wyrażonej ułamkowo**). Przepis wprost głosi, że jeżeli spadkodawca powołał do spadku lub do oznaczonej części spadku kilku spadkobierców, nie określając ich udziałów spadkowych, dziedziczą oni w częściach równych. **Testator nie może natomiast w testamencie własnoręcznym przekazać nikomu wprost pojedynczej rzeczy ani kwoty pieniędzy**. Może to uczynić tylko **pośrednio**, nakładając na swojego spadkobiercę (ustawowego lub powołanego w testamencie) obowiązek spełnienia określonego świadczenia majątkowego na rzecz innej osoby – będzie to tzw. zapis zwykły. A zatem testator nie powinien w testamencie wymieniać, komu jakie składniki majątku przeznacza, lecz określić, w jakiej części spadek ma przypadać wskazanym osobom. Jeśli jednak rozdysponuje konkretne wartościowe składniki majątku, to zajdzie konieczność ustalenia, czy osoby, które mają je otrzymać są w istocie zapisobiercami, czy jednak spadkobiercami. Może to znacząco utrudnić proces dziedziczenia.

Równie ważne jak właściwe sporządzenie testamentu własnoręcznego jest jego odpowiednie zabezpieczenie. Do realizacji ostatniej woli spadkodawcy jest bowiem niezbędne, aby testament dotrwał do momentu jego śmierci i został ujawniony. Sam dokument lub wiedzę o jego istnieniu warto powierzyć osobie zaufanej. Prawo nie stawia wobec kandydatury takiej osoby żadnych wymogów. Natomiast każda osoba, u której znajduje się testament jest zobowiązana złożyć go w odpowiednim sądzie, gdy dowie się o śmierci spadkodawcy, chyba że złożyła go u notariusza.

Testament własnoręczny jest rozwiązaniem bardzo praktycznym, ponieważ łatwo go zarówno spisać, jak i odwołać czy zniszczyć. Wiedza o zasadach jego sporządzania powinna zatem stać się powszechna.

Mateusz Spychała
radca prawny

Fundacja Granma